

„MINÉL NAGYOBB A HÁTRÁNY, ANNÁL JOBB MINŐSÉG KELL MINDENBŐL” – ESETTANULMÁNY A TALÉTA INTERKULTURÁLIS KÖZPONT ÉS INKUBÁTORHÁZ TEVÉKENYSÉGEIRŐL

Kiss Julianna

1. Bevezetés

Az Oroszország által 2022. február 24-én Ukrajna ellen indított támadás emberek – elsősorban nők és gyermekek – millióit kényszerítette lakóhelyük elhagyására. Magyarországon a háború kezdete óta szintén több millió határátlépést regisztráltak, ugyanakkor ennél jóval kevesebb, összesen 67 150 személy nyújtott be kérelmet ideiglenes vagy annak megfelelő védelem iránt (UNHCR, 2025), melynek oka, hogy „az Ukrajnából menekülők zöme csupán tranzitországgként tekint Magyarországra, továbbá az ukrán-magyar kettős állampolgársággal rendelkező személyek csak ellátásra jogosultak, menedékes státuszra azonban nem” (Tóth, 2023: 2). A menekültek között jelentős arányban érkeztek magyar ajkú, hátrányos helyzetű roma családok tagjai is Kárpátaljáról (Periféria, 2023).

A háború kitörésekor a korábbi években leépített állami menekültügyi rendszer komoly kapacitás- és erőforrásproblémákkal küzdött, a 2015-ös menekültválságra válaszul ugyanis a magyar kormány bevándorlásellenes kampánya részeként többek között bezárta a működő intézmények jelentős részét, például a befogadó állomásokat és közösségi szálláshelyeket (Gerő et al., 2024). A 2022-es válság kezelésére a kormány gyorsan aktiválta az ideiglenes védelem intézményét, lehetővé téve az Ukrajnából érkezők számára a belépést Magyarország területére (Kiss et al., 2023). A leterhelt állami és önkormányzati szereplők mellett azonban a menekültek támogatásában

elsősorban a karitatív és civil szervezetek, valamint informális kezdeményezések játszottak meghatározó szerepet (Tóth & Bernát, 2023).

A támogató tevékenységek között a gyermekek jelentős aránya miatt az oktatás kérdése hamar elsődleges lett (Moron et al., 2025), melynek kapcsán számos nehézség merült fel a mélyszegénységben élő kárpátaljai roma családok esetében is (Kiss et al., 2023). Számukra segítséget elsősorban egyes civil kezdeményezések nyújtottak, amely tématerületet eddig kevés magyarországi kutatás vizsgálta. Jelen tanulmány a kutatási hiányra reflektálva, a témát egy, e területen tevékenykedő kezdeményezés, a TaLéTa Interkulturális Központ és Inkubátorház programjának bemutatásán keresztül elemzi a társadalmi hatás és innováció kontextusában.

2. Elméleti háttér

Az állami vagy piaci szektorba nem tartozó, állampolgári és közösségi alapú szervezetek és kezdeményezések, melyeket többek között a „civil társadalom”, „non-profit szektor”, „harmadik szektor” vagy a „szociális és szolidáris gazdaság” kifejezés is leír, a jóléti ellátórendszer számos különböző területén – így az oktatásban vagy a menekültügyben is – megjelennek (Defourny, 2014). E szervezetek gyakran a másik két szektor által nem kezelt, régóta fennálló vagy újonnan megjelenő problémákra reflektálnak társadalmi hatás és innováció generálása által, legyen szó a szegénységgel, éghajlatváltozással, környezetszennyezéssel, békével vagy igazságossággal kapcsolatos kérdésekről (Szathmári et al., 2024).

A társadalmi hatás fogalmának számos különböző definíciója létezik. Az OECD (2022) értelmezésében a kifejezés egy adott beavatkozás szándékolt és nem szándékolt, pozitív és negatív társadalmi következményeit, valamint a beavatkozás által érintett társadalmi változás folyamatait írja le, míg Lévai (2018) alapján „a kedvezményezettek (célcsoport tagok) és más érintettek életében (életminőségében), a szervezet tevékenységének következtében bekövetkező, tervezett és nem tervezett, pozitív és negatív változások tekinthetők társadalmi hatásnak (idézi: Bakó, 2022, 33).¹

A társadalmi innováció fogalma szintén különböző megközelítések szerint értelmezhető (Nagy & Krátki, 2024). A két fő elméleti irányzat alapján jelentheti a meglévő társadalmi-gazdasági rendszer keretein belül megvalósított újszerű megoldásokat – ez a gyakorlatiasabb, praktikusabb „angol-amerikai” megközelítés –; vagy – a normatív és kritikai „euro-kanadai” megközelítés szerint – a képessé-válást és szolidaritást erősítő, társadalmi szerkezetváltoztatást elősegítő kezdeményezéseket a hátrányos helyzetű csoportok megerősítése és a társadalmi igazságosság növelése érdekében (Moulaert et al., 2017).

¹ Az idézett forrás: Lévai Gábor (2018): Társadalmi hatás fókusz. Budapest: Impact Academy. 2018. 11. 30. előadás

A két fogalom több ponton is összekapcsolódik. A társadalmi innováció társadalmi problémákra kínál a korábbiaknál hatékonyabb, fenntarthatóbb vagy igazságosabb megoldásokat, pozitív társadalmi hatást generálva (Phills et al., 2008), ami a társadalmi problémák újszerű megoldásaként is értelmezhető (Auerswald, 2009).

A menekültek számára pozitív társadalmi hatást és változást generáló társadalmi innováció a célcsoport szükségleteit kielégítő, társadalmi befogadását elősegítő, valamint a többségi társadalom attitűdjeit befolyásoló újszerű megoldások bevezetéseként értelmezhető (UNHCR, 2023; Guzmán et al., 2023). Az oktatási egyenlőtlenségek területén e megoldások az iskolarendszer hátrányos helyzetű diákokat érintő hiányosságaira és problémáira válaszolnak, beleértve a formális oktatás fejlesztését, a második oktatási esélyek megteremtését és a nem formális oktatás új módjainak kialakítását (Schröder & Kuschmierz, 2017).

3. Módszertan

Jelen tanulmány a „Társadalmi innovációk a szociális és szolidáris gazdaságban: menekülteket támogató kezdeményezések vizsgálata” (EKOP-CORVINUS-24-4-035) kutatási projekt részeként készült, melyben gyakorló szakemberekkel készített félig-strukturált interjúk kutatás és két esettanulmány valósult meg.² Ezen írás az egyik esettanulmány eredményeit foglalja össze, a TaLéTa Interkulturális Központ és Inkubátorház programját mutatja be. (A másik esettanulmány a Dorkász Szolgálat Alapítvány menekültmissziós programját elemzi, lásd Kiss, megjelenés alatt).

A TaLéTa Interkulturális Központ és Inkubátorház (korábbi nevén ZuBéTa – Zugligeti Béke Tanoda) az ukrán háború elől menekülő, elsősorban kárpátaljai roma gyerekek iskolai integrációjának segítésére létrejött civil szerveződés, melyet menekültügyi és roma integrációs tapasztalatokkal is rendelkező pedagógus, pszichológus és szociális szakemberek hoztak létre. A szervezet alapítói Moldován Szilvia, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar (PPKE BTK) Vitéz János Tanárképző Központ egyetemi mesteroktatója, aki a szakmai vezetői feladatokat látja el, valamint Pletser Ágnes tapasztalati szakértő, aki az operatív vezetői teendőkért felel. Az önkéntes alapon működő kezdeményezés 2022 tavasza óta az interkulturális párbeszéden, azaz a különböző gondolkodásmódok értékékként való elfogadásán alapuló pedagógiai módszerekkel támogatja a menekülteket és a befogadó közösségeket. Kezdetben ötven Kárpátaljáról érkezett, magyar ajkú roma menekült számára biztosítottak ingyenes foglalkozásokat, majd az évek során a támogatott gyerekek és családjaik, a kialakított tevékenységek, valamint a közreműködő önkéntes mentorok száma és összetétele is változott.

² Az EKOP-CORVINUS-24-4-035 azonosítószámú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával a 2024/2025 tanévre meghirdetett Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a finanszírozásában valósult meg.

Az esettanulmány célja a hátrányos helyzetű kárpátaljai roma menekült családok segítésére létrejött szervezet társadalmi hatást és innovációt eredményező tevékenységeinek elemzése. A fő kutatási kérdés e célhoz kapcsolódóan a következő: hogyan valósítja meg a TaLéTa Interkulturális Központ és Inkubátorház a menekülteket támogató tevékenységeit, és e tevékenységek mennyiben eredményeznek társadalmi hatást és társadalmi innovációt?

Módszertan tekintetében a kutatás félig strukturált kvalitatív interjúkon alapul. Összesen 12 önkéntes alapon, az anonimitás biztosításával készített interjúra került sor 2024 őszén és 2025 tavaszán, továbbá több, a helyszínen tett személyes látogatás is történt. A kutatás feltáró jellegéből adódóan nem nyílt mód hagyományos hatáselemzési módszertani eljárások (pl. kontrollcsoportos összevetés) alkalmazására. A szervezet publikációkban történő megnevezéséhez hozzájárult Moldován Szilvia szakmai vezető és Pletser Ágnes operatív vezető.

Az interjúalanyok között szerepeltek a szervezet vezetői (1–2. interjúalanyok), mentorai (3–8. interjúalanyok), partnerszervezet munkatársa (9. interjúalany), valamint menekült és nem menekült kedvezményezettek (a programban résztvevő gyerekek anyukái, 10–12. interjúalanyok). A vezető és mentor interjúalanyok között 4 nő és 4 férfi volt, míg a kedvezményezettek és a partnerszervezet munkatársa is női interjúalanyok voltak. Szakterület tekintetében a mentorok között hárman a PPKE BTK pedagógia vagy pszichológia szakos hallgatói, továbbá más területekről (pl. vendéglátás, informatikai üzemeltetés) érkező önkéntesek is szerepeltek a mintában. Egy interjúalany a Piarista Gimnázium diákjaként korábban középiskolai közösségi szolgálatát töltötte a szervezetnél, majd a program résztvevője maradt, de jelenleg más területen tanul. Több interjúalany a kezdetektől részt vett tevékenységekben, bár időnként egyéb elfoglaltságaik miatt távol maradtak, míg mások később csatlakoztak, így a kezdeményezés időbeli változásairól is releváns információkat szolgáltatnak.

Az interjúk hanganyagairól szöveges átiratok készültek, amelyeket a tematikus elemzés módszertanát követve, induktív megközelítésben kódoltam (Clarke & Braun, 2017). Az empirikus anyagból levezetve az első szintű kódolást követően 11 kód-kategória jött létre, melyeket végül 5 fő tématerületbe (szükségletek, megoldások, működés, nehézségek, hatás) rendeztem.

4. Eredmények

Az interjúk eredményeinek összefoglalásakor elsőként a kedvezményezettek jellemzőit, szükségleteit ismertetem, és a számukra nyújtott tevékenységeket és alkalmazott módszereket, azaz a szervezet megoldásait mutatom be. Ezt követően a működési jellemzőkről, és ezzel összekötve a nehézségekről és fejlesztendő területekről adok összeglátást, végül a program eredményeit, hatását foglalom össze.

4.1. Szükségletek és megoldások

Néhány héttel a háború kitörése után Moldován Szilviát és Pletser Ágnest egy pénteki napon telefonon keresték, hogy egy XII. kerületi idősek otthonában elhelyezett 50 fő (kárpátaljai roma menekültek, köztük 22 gyermek) számára foglalkozások tartására lenne szükség. A hívást követően az alapítók a hétvége folyamán kidolgozták a programot, és hétfőn el is indultak az ingyenesen biztosított gyerekfoglalkozások.

„Konkrétan azt lehet mondani, hogy 48 óra alatt telefonon, online kidolgoztuk azt, hogy mit szeretnénk, mire van szükség.” (2. interjúalany)

Később más budapesti intézményekből is csatlakoztak menekült gyerekek, akiket a fővárostól kapott kisbusszal szállítottak a helyszínre. Az első időszakban jelentős volt a fluktuáció: egyes családok visszatértek Ukrajnába, mások továbbmentek más országokba, néhányan pedig maradtak, és azóta is részt vesznek a foglalkozásokon.

A kezdeti hónapok után hamar világossá vált, hogy a háború elhúzódik, ezért a cél a gyerekek eljuttatása lett odáig, hogy 2022 szeptemberében iskolába meheszenek. Ezen a nyáron új helyszín megtalálása is szükségessé vált. Hosszas keresés után szeptembertől a józsefvárosi Tömő utcai parókián folytatták a munkát, miután rendbe hozták a rossz állapotú épületet. Ekkorra már nyolcadik kerületi, roma és nem roma, hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyerekek is bekapcsolódtak. A parókián novemberig maradhattak, a hirtelen megemelkedett rezsiköltségek miatt ugyanis az épületet be kellett zárni. Pár hetes átmeneti időszak után 2024 januárja óta a foglalkozásokat a Semmelweis Egyetem Bókay János Többcélú Szakképző Intézményben tartják. 2025 tavaszán körülbelül 20 gyermek járt rendszeresen, közülük 6 menekült, és további 10 fő alkalmanként csatlakozott.

„Az elején még nem annyira a tanulás volt a lényeg, hanem az, hogy megismerjük egymást, gyerekekkel, szülőkkel, úgynevezett mindenféleképpen, és akkor utána, ahogy telt az idő, egyre fontosabbá vált, hogy akkor felzárkóztassuk őket.” (8. interjúalany)

A kárpátaljai roma családokban tradicionális nemi szerepek domináltak, a férfiak többnyire idénymunkában, munkaszerződés nélkül dolgoztak, a nők fiatalon gyermeket vállaltak és háztartást vezettek. Jellemző volt az aluliskolázottság, és gyakran az írástudatlanság is.

„Otthon olyan rossz volt az oktatás, a tanulás, hogy nemcsak, hogy én nem tettem le a nyolc általánost, hanem senki.” (10. interjúalany)

Romaságuk miatt kirekesztett, mélyszegény élethelyzetükből és a menekülés élményéből adódóan gyakori volt a traumatizáltság, bizonytalanság és a tervezés hiánya, lehetetlensége. Budapesten helyismerettel, kapcsolati tőkével nem rendelkeztek, továbbá gyakran nehezen értették meg őket az eltérő szóhasználatból eredően. A helyi hátrányos helyzetű lakosok esetében szintén megjelent a kevésbé erős kapcsolati háló problémája.

„A melóra, a tanulásra, mindenre kihat ez a tervezés nélkülség. A közös pont a magyarországi szegénységben élőkkel meg a cigányokkal vagy bármilyen marginális csoporttal a tervezés hiánya.” (2. interjúalany)

Ugyanakkor a nehéz körülmények ellenére a büszkeség, adni akarás és a gyerekek érdekében a körülmények javításának célja is említésre került az interjúkban.

A gyerekek az iskolában jelentős hátrányokkal küzdöttek a tantárgyi tudást és a viselkedés szabályait (pl. kommunikáció, pontosság, felszerelés magukkal hozatala) illetően is. A családok társadalmi helyzete alapvetően határozta meg iskolai előmenetelüket és a számukra elérhető lehetőségeket, a hátrányok leküzdéséhez segítséget elsősorban a TaLéTa-tól kaptak. A menekült gyerekek esetében előfordult, hogy korábban nem volt iskolatáskájuk, vagy nem ettek még almát vagy banánt, és sokan a helyi gyerekek közül is nehéz körülmények között éltek, néhányan éhesen érkeztek a foglalkozásokra is.

„Miért nem tudott tanulni? Mert mondjuk, olyan körülmények között van, hogy nem lehet. Tehát én voltam náluk, körülbelül 10 négyzetméteren éltek heten.” (3. interjúalany)

Megfelelő segítséggel ugyanakkor a program résztvevői gyorsan haladtak, sokat fejlődtek tanulmányaikban. A tanulás támogatása mellett az egyéni figyelem, odafordulás is fontos volt számukra. Bár a bizalmukat időbe tellett megszerezni, ha megnyíltak, nagy igényük volt arra, hogy meghallgassák őket. További igényük volt a közös játék, a felszabadult mozgás is.

„Emelem kalapom, tényleg, hogy kicsiként mondjuk mennyi bántást kapnak, és ennek ellenére mégis bizalommal tudnak fordulni emberekhez.” (7. interjúalany)

Kezdetben a foglalkozások közös reggeli után, délelőttönként zajlottak, körülbelül 10 fős, életkor szerinti csoportokban. Külön szülői csoport is működött, ahol főként anyukák tanulták meg a munkavállaláshoz szükséges alapvető írás-olvasási készségeket. A 2022. szeptemberi beiskolázások után áttértek a heti három alkalommal, délutánonként tartott programokra: hétfőn és szerdán tanulás, pénteken szabadidős tevékenységek (pl. foci, tánc vagy kórus). 2025 januárja óta a foglalkozásokat heti egy alkalommal, csütörtökönként tartják, melyek során közös kezdőkörben mindenki megoszthatja a hét sikerélményeit, melyeket pozitív megerősítésként megtapsolnak, majd egyéni fejlesztés következik, végül többnyire közös játékkal és sporttevékenységekkel, például röplabdával vagy focival zárják a napot. Emellett kéthetente pénteken vagy szombaton közösségi programokat (pl. kirándulásokat, tanulmányi utakat) szerveznek, továbbá ünnepek (pl. karácsonyi műsor) és nyári táborok (pl. Balatonon vagy Margit-szigeten) is megrendezésre kerülnek. Több interjúban felmerült a foglalkozások gyakoriságának újbóli emelése, lehetőséget adva a rendszeresebb fejlesztésre, és megjelent a tanuláson kívüli programok számának növelésének és további strukturálásának igénye is. Ehhez azonban több önkéntesre vagy a meglévők nagyobb feladatvállalására lenne szükség.

„Az elején mi heti három alkalommal kezdtünk: hétfő, szerda, péntek. Most már csak heti egy alkalom van, mert lényegében belefáradtak az emberek. Nem tudják azt a mennyiséget vállalni, nyilván a gyerekeknek lenne rá igényük.” (5. interjúalany)

A kezdeményezés által kialakított módszer több összefüggő elemre épül. Egyik alapvető jellemző az egyénre szabott, szükségletalapú oktatás. 2025 januárja óta minden mentor egy-két mentorált gyerekekkel foglalkozik, ami a korábbi, több önkéntes által

tartott csoportos foglalkozások helyett hosszabb távú, folytonos kapcsolat kialakítását teszi lehetővé. A döntően egyetemista mentorok munkáját középiskolai közösségi szolgálatot végző diákok (ún. „kismentorok”) segítik, és a helyettesítés is megoldott.

„Így csak azzal a gyerekkel, az ő képességei szerint tud az a mentor foglalkozni, és ez nagyon jó.” (9. interjúalany)

A mentorok a foglalkozásokon igyekeznek az érdeklődést fenntartó, játékos, fejlesztő, kreatív pedagógiai módszereket alkalmazni, a gyerekek számára izgalmas témákat dolgoznak fel, gyakran saját élményeikből merítve, a tantárgyi lemaradásokat figyelembe véve.

„Nagyon kreatívnak kell lennünk, hogy hogyan tudjuk fenntartani a figyelmüket, hogy azért is már sokszor fáradtan érkeznek.” (7. interjúalany)

Ez a személyes, páros tanulási forma hatékonyabbnak bizonyul a hagyományos osztálytermi oktatásnál, elősegíti az ott ért hátrányok kompenzációját, ugyanakkor az iskolai szabályok elsajátítását, az oktatási rendszerbe történő beilleszkedést is támogatja.

További elem az oktatás mellett lelki és szociális támogatás nyújtása. A mentorok és mentoráltak között kialakuló bizalmi kapcsolat – közvetlen hangnem, őszinte érdeklődés, együtt töltött idő, folytonosság és türelem révén – lehetővé teszi a tanulást befolyásoló körülmények feltárását. Kiemelten fontos a gyerekek családi és iskolai helyzetének megismerése, ezért a program vezetői és a mentorok is kapcsolatban állnak a családokkal és az iskolákkal. Szintén hangsúly kerül a közösségépítésre a tanuláson kívüli programok szervezése révén a valahova tartozás érzésének erősítése érdekében, ami menekültek esetében alapvető fontosságú. A gyerekek közössége együttműködő, a konfliktusok ritkák, és a közös időtöltés segíti a együttműködés szabályainak tapasztalati úton történő elsajátítását is, például a játszótéri viselkedés vagy az étkezések terén.

„Tényleg együtt, és mindent együtt csinálunk, és figyelve arra, hogy ők is teret kapjanak a saját kultúrájukkal, a saját értékeikkel, és az, hogy a többségi társadalomra is figyelni így a befogadás szempontjából.” (1. interjúalany)

Szintén alapvető jellemző a szülők, különösen az anyák bevonása, a velük való rendszeres kapcsolattartás. Közülük volt, aki a menekültek számára biztosított szálláshelyen találkozott a lehetőséggel, másnak a családsegítő munkatársa ajánlotta a kezdeményezést. Kezdetben többen nehezen engedték el a gyerekeket, de idővel megszerették a programot. Ma már a szülők – különösen az anyukák – többsége aktívan részt vesz: rendszeresen, akár mindennap tartják a kapcsolatot a vezetőkkel, eljönnek programokra, feladatokat vállalnak, segítenek (pl. az uzsonna készítésében). A cél a szülők önállóságának erősítése, hogy ne alakuljon ki a segítőktől való függés, hanem képessé váljanak helyzetük alakítására.

„Tehát én nem fogok elmenni helyette a munkaügyi központba, hanem elmondom neki, begyakoroljuk, eljátsszuk, megmutatom neki, hol van, tehát így, de helyettük nem csinállok semmit.” (2. interjúalany)

A program vezetői a mindennapi nehézségek leküzdésében is támogatást nyújtanak, hogy semmi ne akadályozza a gyerekek részvételét. Sokáig busszal

gondoskodtak az utazásról, meleg étkezést biztosítottak, a szülőket albérlet- és munkakeresésben segítették, és szükség esetén iskolaváltásban is közreműködtek.

„Ugye egy megfelelő intézménybe tudunk irányítani embereket, gyerekeket, szülőket, az egy nagyon nagy segítség, mert sokszor maguk a jogukat nem tudják, meg a lehetőséget.” (9. interjúalany)

A program a befogadó közösségre is fókuszál. Középosztálybeli gyerekek is részt vesznek a programokban, és a vezetők aktív kapcsolatot tartanak a pedagógusokkal és szülőkkel, így közvetetten hatnak az iskolai közösségre is. A társadalmi érzékenyítést például egyetemeken történő előadásokkal is segítik. Céljuk, hidat képezni a résztvevők és az intézmények között, oldva az alá-fölérendeltséget.

„Beengedtük a különböző társadalmi rétegből érkező felnőtteket, gyerekeket, és hogy ez a kontaktus hipotézis alapján gyakorlatilag, mi folyamatos találkozásban, párbeszédben vagyunk velük, és próbáljuk mindenben a legjobbat adni nekik, ami nem azt jelenti, hogy adományként, hanem beszélgetésben, tanulásban, találkozásokban.” (1. interjúalany)

E fő elemek együttes alkalmazása révén a program a célcsoport problémáira, igényeire hiánypótló és innovatív választ adó, komplex, szükséglet- és közösségalapú szemlélet mentén valósul meg, amely a pedagógiai támogatást mentális és szociális segítségnyújtással egészíti ki.

„Azért, mert azt látjuk, hogy bármivel találkozunk, az nem csak pedagógiai probléma. Az nem csak pszichológiai probléma, az nem csak mélyszegénységbeli probléma, hanem ez egy komplex, egymásra ható dolog, és hogy ezeket mondjuk egy iskolában teljesen elkülönítik.” (1. interjúalany)

E módszer segítségével, készségeik fejlesztésével és kapcsolataik erősítésével lehetővé válik a hátrányos helyzetű gyerekek és családok iskolai és társadalmi integrációjának támogatása.

„Minél hátrányosabb helyzetű valaki, annál jobb körülményekre és szakemberekre van szüksége ahhoz, hogy érdemben tudjunk neki segíteni.” (2. interjúalany)

4.2. Működés

A kezdeményezés két alapítója korábban pedagógiai, szociális – különösen roma integrációs – és menekültsegítő területeken szerzett tapasztalatokat, a háború kitörése után keresték a segítség szakterületükhöz kapcsolódó formáját. Bár szakmai hátterük eltérő, közös bennük a gyerekek és családjaik iránti elkötelezettség, mély ismeretük és szeretetük. Komplex módon közelítik meg a problémákat és átlátják, hogy egy adott helyzetben milyen típusú szakember bevonása szükséges.

„Ági esetében a szociális ágazatban szerzett tapasztalatok, Szilvi esetében meg a pedagógiai tudás, meg tapasztalat, az aktivizálódik, ez mindenféleképpen jó.” (4. interjúalany)

A vezetési stílus partneri és együttműködő, a vezetők munkájában kiemelt szerepet kap az önkéntesek szakmai szupervíziója, valamint a hátrányos helyzetű csoportok iránti szociális érzékenyítés.

„Egy ilyen tök jó partneri alapon működik velük is, hogy ők is ugyanúgy próbálnak minket segíteni. Persze, ha kérések is vannak néha, de azokat is mi is nem úgy vesszük, mint feladat, hanem mint hogy egy közösen teljesítendő dolog.” (7. interjúalany)

A vezetők továbbá a folyamatos változásokra reagálva rendszeresen átgondolják és átalakítják a tevékenységeket, és igyekeznek rugalmasan megoldani a felmerülő problémákat. Ugyanakkor munkájuk folytonossága és elkötelezettségük biztosítja a résztvevők számára a stabilitást és biztonságot.

„Belőlük, őszintén mondom, tehát árad az, hogy ez az igazi tényleges tenni akarás és ez a szeretet a gyerekek felé.” (6. interjúalany)

A programban a vezetők mellett a mentorok és kismentorok is önkéntesként vesznek részt. A mentorok többsége pedagógia vagy pszichológia szakos hallgató, akiknek a szakmai vezető egyetemi oktató munkája révén ajánlotta a lehetőséget.

„Igazából az egyetlen időszak, amikor nem voltam, az a vizsgaidőszak, mert elég sok vizsgám volt a múlt félév végén.” (4. interjúalany)

Emellett más területekről (pl. vendéglátás, informatikai üzemeltetés) érkező önkénteseket a szervezet további tagjai vontak be. Indulásakor nagyszámú önkéntes csatlakozott: oktatók, hallgatók és más segíteni vágyók lelkesedésből, gyors reagálással csapatot alkottak. A kezdeti elköteleződés idővel csökkent, többen kiszálltak vagy időben kevesebbet tudtak segíteni; és bár érkeztek új mentorok is, az elmúlt időszakban az önkéntesek számának csökkenése a foglalkozások ritkulását eredményezte.

A motivációk tekintetében elsődlegesen a háború kitörése által kiváltott segíteni akarás jelent meg, a társadalmi felelősségvállalás, amely vagy a hátrányos helyzetűek általános támogatása iránti elköteleződésből, esetleg kifejezetten vallási meggyőződésből fakadt, illetve említésre került a szakmai fejlődés lehetősége is. Többeknek korábban nem volt tapasztalata hátrányos helyzetű gyerekekkel való foglalkozások terén, míg mások családjában dolgoztak kapcsolódó területen, maguk is önkénteskedtek vagy korábban hátrányos helyzetű osztálytársaiknak segítettek.

„Akkor éreztem azt, hogy itt van egy olyan helyzet, ahol segíteni kell, és akkor hajrá. Tehát itt a sajnálkozás, szavak nem elegendőek, valamit tenni kell, mert helyzet van.” (3. interjúalany)

Az önkéntesek munkáját az interjúalanyok magas szakmaisággal, felkészültséggel és lelkiismeretes hozzáállással jellemezték. Emellett a bizalom elnyerésében elsődleges a folyamatosság, továbbá az őszinte és kedves odafigyelés, és a legtöbb mentor esetében a kapcsolódást segíti a kis korkülönbség is. Pozitívumként jelent meg, hogy a csapatban eltérő háttérű és világnézetű emberek működnek együtt, továbbá említésre került egyes megvalósítók esetében a roma származás is, értékes szempontként a családokkal való kapcsolat kialakításában. Az interjúalanyok döntően pozitívan értékelték a mentorok közötti együttműködést is: jó a közösség, szívesen töltik együtt a szabadidejüket, és segítik egymást szakmailag is (pl. feladatlapot, módszertanokat osztanak meg egymással), ugyanakkor az együttműködés tovább erősítése is felvetődött a hatékonyabb munkavégzés érdekében.

„Különböző nézetű emberek együtt tudtak működni egy jó ügy érdekében azért, hogy ezeknek a gyerekeknek valahol jobb legyen. És én ezt tartom egy nagyon fontos dolognak, hogy van egy közös célunk, ami miatt sok mindent félre tudunk tenni.” (3. interjúalany)

Humán erőforrás szempontjából a kezdeményezés fenntarthatónak tekinthető, minden félévben rendelkezésre áll egy nagyjából tízfős mentorcsapat, az interjúalanyok egyöntetűen tervezik a további részvételt, és utánpótlás bevonása is lehetséges új egyetemi hallgatók formájában.

„Amíg valami nem jön közbe, addig én örülök, hogyha szabaddá tudom tenni azokat az egy-egy délutánokat, amikor TalÉTa van, mert nekem ez mondjuk egy délutánomba kerül, de én úgy érzem, hogy többet segítek ezzel, mint amennyibe ez nekem kerül.” (6. interjúalany)

A mentorok a vezetők iránymutatásait követve végzik a tevékenységeiket. A korábbi, kevésbé szervezett rendszerből mára strukturáltabb folyamatok felé változott a működés (pl. az új önkéntesek bevonása tekintetében, melynek során a foglalkozások előtt a vezetők röviden ismertetik számukra a program alapelveit és a gyerekekkel kapcsolatos fontos tudnivalókat, a leendő mentor bemutatkozik, majd egy tapasztaltabb mentor felügyeletével tanulni kezd egy gyerekkel). Ugyanakkor fejlesztendő pontok is felmerültek az egyértelműbb feladatkörök kialakítása, a napi programok jobb strukturálása, és a gyerekek hosszabb távú fejlesztési terveinek alkalmazása kapcsán, hogy a támogatás tudatosabb és eredményesebb legyen. Említésre került továbbá, hogy a megfelelő keretek hiánya miatt olykor egyes új feladatok vagy ötletek elsikkadnak.

„Ez nem az a hely, ahol mondjuk egy tantervet lehet követni a gyerekeknél, de hogyha mondjuk ezeket valahogyan egy ilyen rendszerbe fel tudnánk fűzni, hogy kinél, mivel haladunk. Itt arra gondolok, hogy meg kell írni jövőre egy központi felvételit, ha mondjuk annak a témaköreire fel tudnánk építeni a foglalkozásokat, és ez mindenkinek a saját maga szintjén, az lehet, hogy még hatékonyabbá tenné, de ez meg amúgy borzasztó nehéz. Tehát, hogy sok esetben nyilván az aktuális feladat az, amire koncentrálnunk kell.” (7. interjúalany)

Néhány interjúalany jelezte, hogy szakmai tapasztalatuk hiánya miatt időnként nehézséget okoz számukra a rájuk bízott feladatok mennyisége és komplexitása, és az önkéntesség kezdeti szakaszában különösen, de a későbbiekben is igényként merült fel a rendszeresebb szakmai támogatás biztosítása.

„Egyrésztől amúgy megtisztelő, vagy ilyen bizalomteljes az, hogy feltételezik, hogy én azt tudom, hogy hogyan kell egy hetedikes gyereket felkészíteni nyolcadikos felvételire, de én alapvetően ezt nem tudom, merthogy más mentorokkal ellentétben nekem nincsen pedagógiai tapasztalatom.” (4. interjúalany)

Az információmegosztás főként a csütörtöki foglalkozások alkalmával zajlik. A gyerekek érkezése előtt, körülbelül fél órában a vezetők átadják az általuk ismert releváns információkat a mentoroknak, a gyerekek távozása után egy zárókörben pedig a mentorok osztják meg tapasztalataikat. Ezen felül egy Messenger csoportban is egyeztetnek. Fejlesztési igényként jelent meg a zárókörök strukturáltabbá

tétele és rövidítése, amely hozzájárulna az információk és tapasztalatok eredményesebb, időhatékonyabb megosztásához.

„Egy rövidebb megbeszélés, mindenki tényleg csak két mondatot mondjon arról, hogy mi volt. Ha esetleg felmerül valami probléma, akkor arról beszélünk.” (4. interjúalany)

A program megvalósításában az önkéntesek mellett jelentős szerepet játszik a partnerszervezetekkel való együttműködés is. Elsődleges fontosságú a PPKE BTK, illetve kifejezetten az egyetem Vitéz János Tanárképző Központja. A mentorok többsége az egyetem pedagógia vagy pszichológia szakos hallgatója, továbbá az intézmény számos formában támogatja a kezdeményezést, például kerekasztal-beszélgetések tartásával, hirdetési felület biztosításával, vagy a részvétel beszámításával a hallgatók közösségi pedagógiai gyakorlatába. Szintén releváns, már kezdetben, a pedagógiai koncepció megalkotásában résztvevő partner, a Piarista Gimnázium. A legtöbb kismentor az intézmény középiskolai közösségi szolgálatot végző tanulója, és több TalÉTa-s résztvevő diák is piarista iskolában tanul tovább. Emellett kezdetben egy XII. kerületi idősek otthona, egy szintén kerületi cserkészcsapat, valamint a Zugligeti Szent Család Plébánia egyházközössége nyújtottak fontos támogatást. Később a józsefvárosi Tömő utcai parókiával alakult ki szoros együttműködés, és a Mandák Mária Evangélikus Gyülekezeti Házban is több közösségi rendezvény került megtartásra.

„Az egyházközösség segít nekünk, helyszínt biztosít, ami azért nagyon fontos.” (2. interjúalany)

Jó a kapcsolat továbbá a résztvevő gyerekek által látogatott iskolákkal is (elsősorban a gyerekek többségét oktató Deák Diák Ének-Zenei Általános Iskola és Gimnáziummal, és a jelenlegi helyszínt biztosító iskolával, a Semmelweis Egyetem Bókay János Többcélú Szakképző Intézménnyel). Itt külön irodájuk van, ahol a megbeszéléseket is tartják, valamint a konyhában ételt is tudnak készíteni, és az iskola tantermeket valamint internet-hozzáférést biztosít számukra. Ezen felül a családsegítő szolgálatokkal és egyéb szociális intézményekkel is együttműködés jellemző a gyerekek és családok különböző felmerülő problémáinak kezelése tekintetében, valamint egyes civil szervezetek menekülteket segítő projektjeibe is bekapcsolódtak.

„Nagyon segítőkész közeg fogad bennünket, és ami kell, vagy amit kérünk, azt megadja.” (3. interjúalany)

A pénzügyi erőforrásokat tekintve kezdetben jelentős mértékű magánadományok, valamint központi állami és fővárosi önkormányzati támogatás volt elérhető, illetve a Fővárostól étkezési hozzájárulást (meleg ételt, üdítőt, péksüteményt) is kaptak, és szakmai kapcsolati hálózatuk révén civil szervezetek projektjeihez is csatlakoztak. Jelenleg azonban nem rendelkeznek állandó pénzügyi forrásokkal, és bár 2022 őszén a korábbi informális szerveződés nonprofit kft.-vé alakult, pályázatokon sem tudnak gyakran indulni. A fenntarthatóság pénzügyi szempontból ezért bizonytalan, ami korlátozza a hosszabb távú tervezést és a program fejlesztését. Bár mindenki önkéntesként dolgozik (a vezetők is), a taneszközök beszerzése alacsony költségű és a helyszín ingyenes, így rezsit nem kell fizetni, kihívást jelent a mégis felmerülő kiadások biztosítása és az adminisztráció ellátása, valamint problémaként

jelent meg, hogy a gyerekek étkezéséről az önkéntesek saját pénzükből kénytelenek gondoskodni. Stabilabb finanszírozás lehetővé tenné például egy állandó matematikatanár vagy fejlesztőpedagógus díjazását, a nyári táborok lebonyolítását, valamint az eszközök és étkezés rendszeres biztosítását.

„Viszont étkezést elég régóta már nem tudják biztosítani, úgyhogy úgymond mi most így közös kasszából összedobunk és finanszírozzuk nekik.” (5. interjúalany)

A tágabb intézményi környezet kapcsán az interjúalanyok számos problémát kiemeltek. A menekültügy tekintetében a háború kitörésekor az intézmények részéről rövid távú válságkezelés dominált, és nem volt világos, ki, miben illetékes, így sok esetben a menekültek és a segítők is információhiányban szenvedtek. Előfordult, hogy a menekülteket rossz minőségű tömegszállításokon helyezték el, és bár anyagi támogatásban részesültek (pl. lakbértámogatás, pénzadományok), hosszú távú megoldásokat (pl. elérhető albérlet) nem kaptak. A segítség olykor nem volt célcsoport-specifikus, nem ismerték mélyebben a családok helyzetét, és a hatékonyság a túlzottan szigorú (pl. a munkavállalást korlátozó) szabályok bevezetése miatt is csökkent. A kezdetben elérhető támogatások az idő múlásával elapadtak, a jogsultságokat szigorították.

„Nem lehet azokkal az eszközökkel és módszerekkel a szociális munkát sem elvégezni, amit mondjuk egy idősgondozásban..., és akkor még számon is kéri tőlük, például, hogy miért nem jó neki az a ruha, amit kap adományba, a cigányasszony miért nem veszi fel a blúzt, vagy miért nem veszi fel a kivágott pólót, vagy miért nem veszi fel a nadrágot.” (2. interjúalany) *„Mindenhol vége lett, mert projekteken gondolkodnak és azoknak véges a határidejük. Na de a menekültségnek nincs vége, meg a szegénységben élésnek sem.” (2. interjúalany)*

Az iskolarendszer strukturális problémái – különösen a pedagógushiány és a hiányos módszertani felkészültség – szintén kihívást jelentettek a menekült gyerekek iskolai integrációjában. A közoktatás nem állt készen arra, hogy olyan gyerekeket fogadjon be, akik korábban alig, vagy egyáltalán nem jártak iskolába. A pedagógusok mellett a szülők, a diákok, és általában az iskola közössége sem volt felkészítve a befogadásra, ami akár elutasító, kirekesztő attitűdöket is erősíthetett.

„Azzal is rögtön szembesültünk, hogy bizony a közoktatási intézmények sokkal szívesebben fogadják a magyarul egyáltalán nem beszélő, de fehér középosztálybeli menekült gyerekeket, merthogy az még mindig nem akkora kihívás nekik, mint az, hogy esetleg nem tudnak igazán írni, olvasni és cigánygyerekek, vagy nagy szociokulturális különbségekkel jövő cigánygyerekek.” (1. interjúalany)

Az intézményi környezet hiányosságainak orvoslására szakpolitikai szinten nem mutatkozik elkötelezettség, és a civil szervezetek kevésbé kapnak lehetőséget véleményük és szaktudásuk megosztására, így a körülmények javulása nem várható.

„Ahol a szociális és a rászorultak, mintha el lenne engedve, el lenne a kezük engedve, és annyira minimális segítséget nyújt csak.” (9. interjúalany)

Az innovatív kezdeményezés megvalósítását a szervezeti működés egyes jellemzői támogatják. Ilyen jellemző a különböző szakterületek együttes megjelenése

a vezetők szakmai tapasztalataiban, amely a problémák komplex kezelését segíti elő; valamint az együttműködő és rugalmas vezetési stílus, amely a szükségletalapú megoldások nyújtásához járul hozzá. A fenntarthatóságot és közösségiséget biztosítja a szakmailag felkészült és elkötelezett önkéntesek munkájára épülő működésmód, valamint a partnerszervezetekkel való sikeres együttműködések. Ugyanakkor a pozitív társadalmi hatás elérését az intézményi és finanszírozási környezet problémái nehezítik, és a szervezeti működés bizonyos pontjai – pl. egyes, a feladatkörökhöz, fejlesztési tervekhez, információmegosztáshoz kapcsolódó kérdések – is továbbfejleszthető területeknek tekinthetők.

4.3. Hatások

Az interjúalanyok a programnak számos pozitív társadalmi hatást tulajdonítottak. A legtöbb azonosított hatás a gyerekekre vonatkozott: tanulmányaikban és az önálló tanulás terén is előrébb léptek.

„Eleve a magatartása az iskolában, a szorgalma is. A matekban, az angolban nagyon-nagyon sokat javított.” (12. interjúalany)

Mára már olyan általános iskolákban tanulnak, ahol többnyire megfelelőek a körülmények a hátránykompenzációhoz, és több tanulónak is sikerült kifejezetten jó minőségű középiskolába bekerülnie.

„Most meg már az inkább a siker, hogy egyre jobbak a félévi bizonyítványaik, az év végiek is, sokakat más iskolába el tudtunk vinni, tehát egy magasabb színvonalú oktatást kapnak már.” (8. interjúalany)

A középiskolás kismentorokkal és a döntően egyetemista mentorokkal való kapcsolat új perspektívákat is nyújt a gyerekeknek, nyitottabbá és a továbbtanulásra motiváltabbá válnak.

„Ők is, meg mi is, megismerjük egymást, egymás életét, tanulunk egymás helyzetéből, egymás életéből. És látjuk azt, hogy vannak különbségek persze, de nem is olyan sok, mint gondolnánk.” (3. interjúalany)

A folytonos kapcsolattól és személyes figyelemtől a gyerekek önbizalma, magabiztossága fejlődik, így az osztályközösségben is jobban ki tudnak állni magukért, a közösségi élmények az iskolához való alkalmazkodást is segítik.

„Tudják, hogy figyelni fognak rájuk, foglalkozni fognak velük, számítanak, számít az, amit mondanak, számít az, amit tesznek, számít az, hogy ők hogy érzik magukat, tehát összességében ők számítanak.” (4. interjúalany)

Örömmel járnak a foglalkozásokra, mert biztonságban érzik magukat, és nyíltabban kommunikálnak, mert érzik, hogy elmondhatják, hogy éppen mi zajlik bennük.

„A lelüknek is jó. Tehát örömmel, vidáman, nem az, hogy most nekem nincs kedvem menni, hanem örömmel és vidáman mennek.” (11. interjúalany)

A közösségépítés eredményeként a gyerekek egyfajta összetartó, baráti társaságként is funkcionálnak.

„Egy olyan pozitív közösséget próbáltunk adni tanulástámogatással, de nemcsak azzal, hanem valami olyan helyet, ahol ők nagyon szeretve vannak, nagyon megbecsülve.” (1. interjúalany)

A gyerekek mellett a szülők számára szintén biztonságot erősítő közösséget jelent a szervezet, ami alapvető fontosságú a további építkezés tekintetében. Abban a tudatban hagyhatják ott a gyerekeiket, hogy jó helyen vannak, és a házi feladatok elkészítése is nagy segítség számukra. Sok szülőt munkakeresésben, lakhatási és egyéb személyes kérdésekben is támogattak a megvalósítók. A tevékenységekben való aktív részvétel által többek önállósága is erősödött, szociális és egyéb készségeik fejlődtek.

„Mikor elkezdtem a tanodába járni, onnantól jobb lett az életem. Na, én onnantól vagyok csak jól... Nem csak a segítséget, meg a jószágot kaptam meg, hanem azt is megtanultam, hogy hogy legyek önálló, hogy gondolkodjak, hogy viselkedjek, hogy beszélgessek, vagy ha csak valakit felhívjak, hogy szólítsam meg, ezeket, mindent itt tanultam meg.” (10. interjúalany)

A többségi társadalommal való foglalkozás révén a befogadó közösség érzékenyítése is megtörténik.

„Én elkezdtem az ottani közösséggel is foglalkozni, tehát az ottani szülőkkel meg bevittük a gyerekeket meg a gyerekekkel összeeresztettük őket, meg irányítottan, komolyan mondom neked, hogy sírtak, amikor eljöttek a gyerekek év végén.” (2. interjúalany)

A megvalósítók saját maguk tekintetében is számos pozitív hatást tapasztaltak. A segítségnyújtás örömforrást és feltöltődést nyújt számukra, barátságokat alakítanak ki egymással és a résztvevőkkel, és az új élethelyzetek megismerése hozzájárul saját életük átértékeléséhez és hozzáállásuk formálásához.

„Minden egyes ilyen pillanat egy kicsit ilyen bearanyozza a szívemet, hogy amikor ezt érzem rajtuk, hogy ők ott jól érzik magukat, én ebből amúgy rengeteget tudok táplálkozni.” (7. interjúalany)

Szakmai fejlődésük is jelentős: közvetlen tapasztalatot szereznek hátrányos helyzetű diákok oktatása terén, és egymástól is tanulnak, ami hozzájárul szakmai magabiztosságuk erősödéséhez. Ez a fejlődés nemcsak a pedagógushallgatók számára értékes, hanem más szakterületeken dolgozók számára is hasznos – akár munkájuk során, akár a családalapítással kapcsolatos készségekben.

„Mégiscsak így kezdőként vagy tanárhallgatóként ez nekem az önbizalmamat növeli, hogy ebben a pedagógiai helyzetben tudok ilyen módon segíteni a gyerekeknek szakmai dolgokban.” (4. interjúalany)

A felsorolt hatások részletezése mellett többen kifejtették, hogy a kis méretű, önkéntes alapú kezdeményezés kevés gyereket tud támogatni, a változás lassú, lépcsőről-lépésre történik, illetve minden gyerek egyedi eset, változó, hogy mi tekinthető sikernek.

Azok a gyerekek, akikkel mi foglalkozunk, nem biztos, hogy látni fogják, nem biztos, hogy mi látni fogjuk az eredményét ezeknek a foglalkozásoknak, mert ezek generációkon átívelő eredmények, amik lesznek.” (3. interjúalany)

A TaLéTa hosszú távú célja, hogy ne legyen rájuk szükség, az általuk végzett oktatási és társadalmi integrációs tevékenységek az iskolákban megvalósuljanak. Jelenleg azonban még szükségesnek tartják az ilyen típusú, iskolán kívüli támogatást a gyerekek számára.

„Én nagyon bízom benne, hogy a gyerekek érdekében tényleg ez így fennmarad, és én azt gondolom, hogy szükség abszolút van rá, és a gyerekek szerintem amíg lesz tanoda, ők biztos, hogy jönni fognak.” (7. interjúalany)

Összefoglalás

Az orosz-ukrán háború hátrányos helyzetű, kárpátaljai roma menekült családjai számára több civil szervezet és kezdeményezés elsődleges szerepet vállal az oktatás területén való segítségnyújtásban. Jelen esettanulmány egy ezen a területen tevékenykedő kezdeményezés, a TaLéTa Interkulturális Központ és Inkubátorház programját mutatta be a megvalósítókkal és kedvezményezettekkel készített interjúkon keresztül.

A háború elől menekülő, döntően mélyszegény körülmények közül érkező, aluliskolázott, traumatizált, bizonytalan és Budapestet nem ismerő kárpátaljai roma családokból származó gyerekek az iskolában jelentős hátrányokkal küzdenek, mind a tantárgyi tudást, mind a viselkedés szabályait illetően. A társadalmi beilleszkedésüket és hátránykompenzációjukat célzó kezdeményezés keretében kezdetben délelőtti foglalkozásokat tartottak, majd a gyerekek beiskolázása után áttértek heti három alkalommal iskola utáni programokra, jelenleg pedig a foglalkozásokat hetente egyszer tartják, melyekre ma már nyolcadik kerületi hátrányos és nem hátrányos helyzetű, roma és nem roma diákok is járnak. A kialakított módszertan alapvető elemei az egyéni igényekre és szükségletekre szabott oktatás; az érdeklődést fenntartó, kreatív pedagógiai eszközök; a lelki és szociális segítség; közösségépítés; a szülők, különösen az anyák bevonása; valamint a többségi társadalomra fókuszálás. Ily módon a program innovativitása annak komplex, szükséglet- és közösségalapú szemléletében rejlik, mely elősegíti a hátrányos helyzetű gyerekek és családok oktatási és társadalmi integrációját. Ugyanakkor a foglalkozások gyakoribb tartása, valamint a tanuláson kívüli programok számának növelése emelhetné a kezdeményezés hatékonyságát.

Működés tekintetében a programban mindenki – a vezetőket is beleértve – önkéntesként dolgozik. A kezdeményezés két alapítója szociális és pedagógiai területeken szerzett tapasztalataik révén az előzőekben leírt komplex módon közelítik meg a problémákat, a folytonosságot képviselik, ugyanakkor a változásokra reagálva rugalmasan alakítják a tevékenységeket. A mentorok többsége pedagógia vagy pszichológia szakos egyetemi hallgató, munkájukra magas szakmaiság, felkészültség és lelkiismeretes hozzáállás jellemző, emellett a gyerekek bizalmának elnyerésében elsődleges a folyamatosság képviselete és az őszinte, kedves odafigyelés. A vezetési

stílus partneri, jól együttműködik a mentorok közössége is. Ugyanakkor időnként nehézséget okoz a mentorokra bízott feladatok mennyisége és összetettsége, valamint fejlesztendő pontok merültek fel az egyértelműbb feladatkörök kialakítása, a fejlesztő és közösségi tevékenységek jobb strukturálása, valamint az információmegosztást szolgáló megbeszélések időhatékonyabbá tétele iránt is. Összességében a társadalmi hatás és innováció megvalósítását elsősorban a szervezeti működés egyes jellemzői – a különböző szakterületekről szerzett szakmai tapasztalatok együttes alkalmazása, az együttműködő és rugalmas vezetési stílus, a szakmailag felkészült és elkötelezett önkéntesek munkájára épülő működésmód, valamint a partnerszervezetekkel való együttműködések – teszik lehetővé.

Bár az önkéntesek száma a kezdeti időszakhoz mérten kevesebb, humán erőforrás szempontjából a program fenntarthatónak tekinthető, mivel a jelenlegi mentor interjúalanyok egyöntetűen tervezik a további részvételt, és további önkéntesek bevonása is lehetséges. A fenntarthatóság azonban pénzügyi szempontból bizonytalan, a kezdeményezés nem rendelkezik stabil anyagi bevételekkel. Bár az önkéntes alapú működés minimalizálja a költségeket, és a program a partnerszervezetekkel történő együttműködések révén megvalósítható, kihívást jelent egyes tevékenységek (pl. nyári tábor) biztosítása, a hosszabb távú tervezés és fejlesztés. A hatékony működést továbbá a menekültügyi és oktatási rendszer hiányosságai nehezítik, melyek orvoslására szakpolitikai szinten nem mutatkozik elkötelezettség.

A nehézségek ellenére számos pozitív társadalmi hatás azonosítható. A résztvevő gyerekek tanulmányaikban fejlődnek, többen jó középiskolába kerültek be. Új perspektívákat ismernek meg, a továbbtanulásra motiváltabbá válnak, önbizalmuk fejlődik, nyíltabban kommunikálnak és baráti kapcsolatokat alakítanak ki. A szülők gyermekeiket jó helyen, biztonságban tudhatják, többek önállósága erősödött, készségeik fejlődtek, akár munkát is találtak, és maguk is befogadó közösségre leltek. A befogadó közösség érzékenyítése is megtörtént. A mentorok számára a segítségnyújtás örömforrást és feltöltődést jelent, baráti kapcsolatokat alakítanak ki, változik a hozzáállásuk, és az oktatási területen szerzett tapasztalatuk szakmai fejlődésükhöz is hozzájárul.

Az összefoglalt tevékenységek és működésmód révén a kezdeményezés a hátrányos helyzetű menekült és nem menekült roma gyerekek és családok társadalmi problémáira ad hiánypótló és innovatív választ a képessé válást és befogadást erősítő, komplex szemléletben megvalósuló megoldás alkalmazásával. Eszerint a program a célcsoport és a befogadó társadalom számára is pozitív társadalmi hatással bír és innovációt valósít meg. Az intézményi környezet hiányosságaiból fakadó nehézségek mérséklésével, valamint egyes működéshez kapcsolódó területek fejlesztésével pedig a hatékonyság tovább erősíthető.

Források

- Auerswald, P. (2009). Creating social value. *Stanford Social Innovation Review*, Spring. <https://ssrn.com/abstract=1376425>
- Bakó, Cs. (2022). A társadalmi hatásmérésről – A civil-nonprofit szervezetek körében végzett hatásmérési projektek alapján. *Önkéntes Szemle*, 2(3), 30–57.
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297–298.
- Defourny, J. (2014). From third sector to social enterprise. In J. Defourny, L. Hulgård, & V. Pestoff (Eds.), *Social enterprise, third sector: Changing European landscapes in a comparative perspective* (pp. 17–41). London: Routledge.
- Gerő, M., Pokornyi, Zs., Sik, E., & Surányi, R. (2024). *A migrációs narratívák keletkezése és mozgása – Magyarország*. BRIDGES Working Papers, 31. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10479449>
- Guzmán, C., Santos, F. J., Valiente, L., & Santolaya, F. J. (2023). Social innovation for the socio-labour integration of refugees in new host countries: The Spanish case. *Journal of Social Entrepreneurship*, 1–26. <https://doi.org/10.1080/19420676.2023.2275132>
- Kiss, A., Hegedüs, J., & Somogyi, E. (2023). Housing of Ukrainian refugees in Europe: Options for long-term solutions. Country case study Hungary. <https://www.habitat.org/sites/default/files/documents/HU-case%20study.pdf>
- Kiss, J. (megjelenés alatt). Otthont adni az otthontalanságban – a Dorkász Szolgálat kárpátaljai roma menekülteket támogató programjának társadalmi innovációs vonatkozásai.
- Moron, D., Małgorzata, M., & Csoba, J. (2025). Humanitarian aid and empowerment of Ukrainian refugees: The case of Visegrad Group countries: Czechia, Hungary, Poland, and Slovakia. London: Routledge.
- Moulaert, F., Mehmood, A., MacCallum, D., & Leubolt, B. (2017). Social innovation as a trigger for transformations. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Nagy, Á., & Krátki, N. (2024). Open value creation for the common good. *Social Enterprise Journal*, 20(3), 308–327. <https://doi.org/10.1108/SEJ-08-2023-0103>
- OECD. (2002.) *Glossary of key terms in evaluation and results based management*. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/06/glossary-of-key-terms-in-evaluation-and-results-based-management-for-sustainable-development-second-edition_2767e14e/632da462-en-fr-es.pdf
- Periféria. (2023). Ukrajnából érkező menekülteknek szóló közép- és hosszú távú lakhatási program lehetőségei és korlátai – Az Utcáról Lakásba! Egyesület és a Habitat for Humanity Magyarország lakhatási programjának értékelése. https://www.habitat.hu/wp-content/uploads/2023/06/magyar_riport_ULE_Habitat.pdf
- Phills, J., Deiglmeier, K., & Miller, D. (2008). Rediscovering social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 6(4), 34–43.
- Schröder, A., & Kuschmierz, L. (2017). Social innovation in education and lifelong learning: Case study results (Deliverable D4.3). SI-DRIVE Project. Technische Universität Dortmund. https://www.si-drive.eu/wp-content/uploads/2017/03/SI-DRIVE-Deliverable-D4_3-Education-final.pdf

- Szathmári, A. (2024). Navigating the playing field: Reimagining the sports industry in the face of accelerated climate change. *International Review for the Sociology of Sport*, 60(3), 418–439. <https://doi.org/10.1177/10126902241268256>
- Tóth, B. (2023). Az ukrajnai menekültek helyzete Magyarországon. *Migrációkutató Intézet Gyorselemzések*. https://migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2023/01/20230104_MKI_GYORSELEMZES_2023_01_toth_bettina_az_ukrajnai_menekultek_helyzete_magyarorszagon.pdf
- Tóth, J., & Bernát, A. (2023). Menekültválság 2022-ben: Az *Ukrajna elleni orosz agresszió menekülteinek magyarországi fogad(tat)ása*. In T. Kolosi, I. Szelényi, & I. Gy. Tóth (Eds.), *Társadalmi Riport 2022* (pp. 347–370).
- UNHCR. (2023.) What is innovation? Innovation Service. <https://www.unhcr.org/innovation/innovation-boilerplate/>
- UNHCR. (2025.) Ukraine refugee situation. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>, (letöltve: 2025.06.01.)